

Mandat for ekspertutvalg som skal utrede samfunnsøkonomiske konsekvenser av klimaendringene

Bakgrunn

I juni 2023 la regjeringen frem en ny stortingsmelding om klimatilpasning - Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn*. I stortingsmeldingen varsler regjeringen blant annet at det skal settes ned et ekspertutvalg som skal fremskaffe mer kunnskap om samfunnsøkonomiske konsekvenser av klimaendringer for utsatte sektorer og regioner i Norge, og identifisere innsatsområder der potensialet for å redusere klimarelatert risiko er stort, vurdert opp mot kostnaden ved tiltak.

Norge har et nasjonalt mål om at samfunnet og økosystemene skal forberedes på og tilpasses klimaendringene. I tillegg til det nasjonale målet gir internasjonale mål og forpliktelser føringer for klimatilpassningsarbeidet i Norge. Med Parisavtalen i 2015 ble det satt et globalt mål på feltet – at landene skal øke sin tilpassningskapasitet og motstandsdyktighet mot klimaendringer og samtidig bidra til en bærekraftig utvikling gjennom sitt tilpassningsarbeid. 2030-agendaen og bærekraftsmålene er den politiske overbygningen for regjeringens arbeid nasjonalt og internasjonalt. Her vektlegges tilpassning til klimaendringer som en del av en bærekraftig utvikling. Hensynet til konsekvenser av klimaendringer og klimatilpasning er også omtalt i en rekke internasjonale avtaler, blant annet Sendairammeverket for katastrofeforebygging, Konvensjonen om biologisk mangfold og Verdensarvkonvensjonen.

FNs klimapanelts siste hovedrapport viser at klimaendringene allerede har medført delvis irreversible ødeleggelser, og at endringene er en trussel for menneskers livsgrunnlag og planetens tilstand. Nær sagt alle samfunnsområder, sektorer og næringer påvirkes av at klimaet endrer seg. Konsekvensene merkes på de fleste områder – fra landbruk, fiskeri og naturforvaltning til helse, kultur og samferdsel. Klimaendringene påvirker Norge direkte, for eksempel med hyppigere flom, skred og overvannhendelser, som medfører skade på bygninger og infrastruktur, friluftsområder, matjord og kulturmiljø. I alvorlige tilfeller kan det innebære fare for liv og helse. Andre eksempler er hyppigere perioder med langvarig tørke som gir utfordringer for landbruket, og hetebølger som kan utgjøre en helserisiko for sårbare grupper. Norge påvirkes også indirekte av klimaendringene, blant annet i form av ringvirkninger av slike hendelser. For eksempel kan stengte veier eller jernbanestrekninger grunnet flom og skred medfører brudd i tjenester og betydelige kostnader både i offentlig sektor og næringslivet. Klimaendringene virker også på tvers av landegrensene. Når klimaendringene påvirker forhold i andre land, får det konsekvenser for Norge. Klimarelatert risiko overføres mellom land blant annet gjennom handel og globale verdikjeder, finansielle systemer og felles økosystemer. For eksempel kan klimaendringene føre til at verdens matvareproduksjon reduseres, noe som kan øke risikoen for forsyningssvikt og høyere priser på matvarer som vi er avhengig av å importere til Norge.

Klimaendringene medfører store kostnader for samfunnet. Det er imidlertid utfordrende å beregne kostnadene. EU-kommisjonen viser til at klimaendringene forårsaker skader for rundt 12 milliarder euro i EU årlig, og at tallet er forventet å øke til 170 milliarder euro dersom den globale oppvarmingen når tre grader over før-industrielt nivå. Det finnes i dag ingen oversikt over de samlede kostnadene for det norske samfunnet, verken knyttet til skader/tap som følge av klimaendringer, utgifter til tilpassningstiltak, tap av natur og økosystemtjenester eller andre velferdstap som følger av klimaendringer. Kunnskapen om hvordan klimaendringene påvirker ulike sektorer og samfunnsområder i Norge er økende, og vi vet også mer om risiko forbundet med klimaendringer i

andre land. Det er likevel fortsatt lite kunnskap om hvordan konsekvenser av et endret klima vil fordele seg på ulike grupper og ulike typer økonomisk virksomhet og hvordan dette vil slå ut geografisk. Kostnadene for å tilpasse Norge til klimaendringene vil variere avhengig av hvilke tiltak som må gjennomføres og hvor omfattende innsats som kreves på ulike områder. En samfunnsøkonomisk fornuftig klimatilpasning forutsetter kunnskap om hva klimaendringene koster samfunnet nå og i framtiden, og om hvilke tiltak som er lønnsomme og kostnadseffektive.

Føringer

Målet med utvalget er å fremskaffe mer kunnskap om samfunnsøkonomiske konsekvenser av klimaendringene for utsatte sektorer og regioner, og identifisere innsatsområder der potensialet for å redusere klimarelatert risiko er stort, vurdert opp mot kostnaden ved tiltak. Dette innebærer å bidra til økt kunnskap om hva de økonomiske og velferdsmessige konsekvensene av klimaendringene betyr for Norge. Der klimaendringene også har positive virkninger og muligheter for økt verdiskapning, bør disse belyses, og det bør gis råd om hvordan samfunnet best kan utnytte disse mulighetene. Utvalget skal vurdere de samfunnsøkonomiske konsekvensene av klimaendringene og hvordan vi legger til rette for samfunnsøkonomisk lønnsomme tilpasningstiltak med et klima endring. Utvalget skal se nærmere på:

- Utvalget skal utrede, og så langt som mulig tallfeste, mulige samfunnsøkonomiske konsekvenser av klimaendringer for utsatte nærings- og samfunnssektorer og regioner under ulike klimascenarier frem mot midten og slutten av dette århundret.
- Utvalget skal vurdere samfunnsøkonomiske kostnader og nytteeffekter ved ulike tilpasningstiltak i utsatte nærings- og samfunnssektorer og regioner.
- Utvalget skal identifisere innsatsområder der potensialet for å redusere klimarelatert risiko er stort, vurdert opp mot kostnadene ved tiltak. Utvalget kan også gi anbefalinger om hvordan myndigheter og andre best kan gå fram for å forebygge negative virkninger av klimaendringene på mennesker, samfunn og miljø.
- Utvalget skal gi innspill til videre arbeid med utvikling av indikatorer for å kunne bidra til bedre og enklere vurdering av samfunnsøkonomisk lønnsomhet ved tiltak. Her er det ønskelig å vise til utfordringer og eventuelle gode eksempler på nyttekostnads- beregninger av tilpasningstiltak i Norge.
- Utvalget skal kartlegge om relevante offentlige og private aktører som berøres har det de trenger av data, insentiver, kunnskap og metoder for å vurdere økonomiske konsekvenser av klimaendringer, og vurdere behovet for tiltak.
- Utvalget skal kartlegge om det foreligger andre former for markedssvikt eller barrierer (enn det som ligger i punktet over) som gjør at sektorene og virksomhetene ikke tar hensyn til økonomiske og velferdsmessige konsekvenser av klimaendringer i sine beslutninger.

Arbeidet skal gjøres i tråd med Utredningsinstruksen og rundskriv r-109/21 om samfunnsøkonomiske analyser. Utvalget skal i sitt arbeid legge opp til tett dialog med og involvering av berørte aktører; offentlige virksomheter, kommunal sektor, Sametinget, Norske Reindriftsamers Landsforbund, uavhengige eksperter, organisasjoner og næringsliv. Utvalget skal også se hen til relevante prosesser knyttet til oppfølgingen av Meld. St. 26 *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn*, herunder bla. det varslede arbeidet på landbruksområdet. Det forutsettes at utvalget etter behov innhenter avgrensede tematiske fagutredninger og vurderinger fra utvalgte fagmiljøer og myndigheter.

Utvalget skal rapportere til Klima- og miljødepartementet om status underveis i form av en delrapport. Endelig rapport skal leveres innen 01.07.2026.